

Innspill til

Norges strategi for bærekraftig utvikling

Utarbeidet

for

Earth Charter Norge

av

Dr.ing. og filosof Leif-Runar Forsth
Leder av Faggruppe for Etikk og lederskap
Tekna Oslo avdeling

24.02.2014

Earth Charter Norge

www.earthcharter.no
www.earthcharter.org

Sammendrag

Regjeringen har signalisert økt satsning, kvantitativt og kvalitativt, på bærekraft. Vi vil gjerne bidra til også til den nåværende regjerings strategi for bærekraftig utvikling og sender derfor noen ideer og innspill.

Våre forslag er presentert i følgende kapitler:

- 2 Hovedprinsipper for en strategi for bærekraft
- 3 Norge – et foregangsland
- 4 Bedre definisjoner av bærekraft
- 5 Forankre i internasjonale avtaler og konvensjoner
- 6 Bedre og mer omfattende indikatorer for bærekraft
- 7 Om økonomisk bærekraft
- 8 Om bærekraftig natur og miljø
- 9 Om sosial bærekraft
- 10 Om menneskelig bærekraft

Det er mye bra i de tidligere regjeringers strategier for bærekraftig utvikling. Den viktigste prinsipielle forskjellen i vårt forslag er:

- **Mer aktiv engasjering og involvering av enkeltmennesker og organisasjoner.**

For å få til dette, er det nødvendig med:

- **en bedre klargjøring av hva bærekraft er og hva som kan gjøres for å få en mer bærekraftig utvikling.**

En viktig del av dette er:

- **Bruk av et indikatorsystem som både klargjør hva en bærekraftig utvikling er og hvordan det enkelte menneske og den enkelte organisasjon kan bidra til denne.**

Andre viktige sider ved vårt forslag er:

- **Utvidelse av definisjonene og forståelsene av bærekraft med faktoren ”menneskelig bærekraft”.**
- **En bedre forankring i internasjonale avtaler, konvensjoner og dokumenter. Eksempler er FNs Menneskerettighets erklæring og Earth Charter.**

Gjennomføringen av en del av tiltakene i en strategi for bærekraftig utvikling, kan være kostbare og medføre store utgifter over statsbudsjettet. Vårt hovedforslag om mer aktiv involvering av enkeltpersoner og organisasjoner medfører imidlertid lite kostnader. Totalt sett vil det, samfunnmessig, heller føre til innsparinger.

Vårt forslag er ikke en total strategi for bærekraftig utvikling. Det inkluderer i hovedsak forslag til viktige endringer eller styrkinger i forhold til tidligere strategier.

Vi står gjerne til rådighet for å utdype og begrunne forslaget bedre.

Sammendrag	2
1 Innledning	5
2 Hovedprinsipper for en strategi for bærekraft	6
2.1 En mer helhetlig strategi	6
2.3 En "Topp-ned trestuktur"	7
3 Norge – et foregangsland	7
3.1 "Beste praksis" undersøkelser	7
4 Bedre definisjoner av bærekraft	8
4.1 Bedre avklaring og definisjoner	8
4.2 Utvide bærekraftsbegrepet	8
5 Forankre i internasjonale avtaler og konvensjoner	9
5.1 Forankre også internasjonalt	9
5.2 Aktivt bruk av Earth Charter	9
6 Bedre og mer omfattende indikatorer for bærekraft	9
6.1 Indikatorene bør være uttrykk for ønsker og mål	10
6.2 Et omfattende indikatorsett i en topp ned trestruktur	10
6.3 Utvikl og bruk flere indekser som indikatorer	10
6.4 En dynamisk utvikling av indikatorene	10
6.5 Kartlegg også andre faktorer enn indikatorene	11
6.6 Kjennetegnene (kriteriene) for indikatorer bør vurderes på nytt	11
6.7 Kvantifisering av indikatorene i en tallfestet indeks	11
7 Om økonomisk bærekraft	11
8 Om bærekraftig natur og miljø	12
8.1 Oversikter over totale miljøbelastninger	12
8.2 Norge skal redusere sine egne utslipp til akseptabelt nivå	12
8.3 Innkjøp av bærekraftig teknologi til høye priser	13
8.4 Bærekraftig mat	13
8.5 Bærekraftige boliger og andre bygninger	13
8.6 Bærekraftig transportløsninger	14
8.7 Nasjonale ferieaktiviteter og mål	14
8.8 Graden av reduisering av jordkvalitet	15
9 Om sosial bærekraft	15
9.1 Styrke verdier og relasjonskapitalen	15
9.2 Utvikling av organisasjoner	15
10 Om menneskelig bærekraft	16
10.1 Psykisk og fysisk helsetilstand	16

10.2 Utdannelse, kunnskaper og holdninger	16
10.3 Måling av ferdigheter i lesing, skriving og regning.....	17
11 Norges internasjonale bidrag	17
11.1 Internasjonale best practise og forslag/opplæring hjemmesider.....	17
11.2 Et internasjonalt demokratisenter på internett	18
11.3 Kunnskapssentre for bærekraftig teknologi rundt om i verden	18
12 Engasjere alle	19
12.1 Medvirkende prosesser	19
12.2 Engasjere organisasjoner og enkeltpersoner.....	20
12.3 Hjemmesider med opplysninger, forslag og opplæring	21
12.4 Gjøre internasjonale konvensjoner og protokoller bedre kjent.....	21
12.5 Støtte til bærekraftarbeid i frivillige organisasjoner	20
12.6 Bærekraftpriser	22
Tillegg 1 Earth Charter.....	23
Tillegg 2 Eksempler på greinstruktur for indikatorer.....	25
Tillegg 3 Subsummering av indikatorer.....	26

1 Innledning

Regjeringen har signalisert økt satsning, kvantitativt og kvalitativt, på bærekraft.

Vi mener også at det er nødvendig å videreutvikle og styrke Norges strategi for bærekraftig utvikling. Earth Charter Norge og miljøet rundt denne organisasjon har aktivt engasjert seg i slike spørsmål i mange år. Et eksempel er at to av oss, Leif-Runar Forsth og Halvor Stormoen, tidligere har sendt innspill til de foregående regjeringer for deres strategier for bærekraftig utvikling. Disse ble sendt inn i regi av foreningen Tekna, der begge er medlemmer. Flere av våre daværende forslag, ble tatt med i de tidligere nasjonale strategier for bærekraftig utvikling.

Vi vil gjerne bidra til også til den nåværende regjeringens strategi for bærekraftig utvikling og sender derfor noen ideer og innspill.

Vi sender denne til Regjeringen ved samtlige statsråder da våre forslag berører de fleste av regjeringens arbeidsområder.

Det er mye bra i de tidligere regjeringers strategier for bærekraftig utvikling. Vi vil i liten grad kommentere disse. Den viktigste prinsipielle forskjellen i vårt forslag er:

- **Mer aktiv engasjering og involvering av enkeltmennesker og organisasjoner.**

For å få til dette, er det nødvendig med:

- **en bedre klargjøring av hva bærekraft er og hva som kan gjøres for å få en mer bærekraftig utvikling.**

En viktig del av dette er:

- **Bruk av et indikatorsystem som både klargjør hva en bærekraftig utvikling er og hvordan det enkelte menneske og den enkelte organisasjon kan bidra til denne.**

Andre viktige sider ved vårt forslag er:

- **Utvidelse av definisjonene og forståelsene av bærekraft med faktoren ”menneskelig bærekraft”.**
- **En bedre forankring i internasjonale avtaler, konvensjoner og dokumenter. Eksempler er FNs Menneskerettighets erklæring og Earth Charter.**

Gjennomføringen av en del av tiltakene i en strategi for bærekraftig utvikling, kan være kostbare og medføre store utgifter over statsbudsjettet. Vårt hovedforslag om mer aktiv involvering av enkeltpersoner og organisasjoner medfører imidlertid lite kostnader. Totalt sett vil det, samfunnmessig, heller føre til innsparinger.

Vårt forslag er ikke en total strategi for bærekraftig utvikling. Det inkluderer i hovedsak forslag til viktige endringer eller styrkinger i forhold til tidligere strategier.

Vi står gjerne til rådighet for å utdype og begrunne forslaget bedre.

2 Hovedprinsipper for en strategi for bærekraft

2.1 En mer helhetlig strategi

De sentrale mål for bærekraft bør være knyttet direkte opp til definisjonene av bærekraft. Målene må også være direkte uttrykk for hva en ønsker å oppnå på de områder vi skal gjøre noe på innen bærekraft.

Det bør utvikles en mer helhetlig strategi for Norges bærekraftige utvikling. Gjerne etter en standard klassisk strategisk framgangsmåte som settes opp etter et "tre-forgreinsings" prinsipp (se også kapittel 2.3 under), slik:

1. Overordnet mål: Norge skal være et foregangsland for bærekraftig utvikling.
2. Spesifisere hvilke områder som inngår i bærekraftig utvikling. Sette mål for disse.
3. Dele disse inn i underområder. Som igjen deles i nye underområder. Sette mål for disse.
4. Ende opp med operasjonelle mål (mål vi i praksis kan arbeide mot)
5. Så settes det opp en plan for hvordan dette kan oppnås. Inkludert hvem som skal/kan gjøre hva.

Det er dette den tidligere regjeringens strategi til dels gjør.

Vårt forslag er å føre dette lenger. Dette fordi en helhetlig strategi krever at de forskjellige tiltak sees i sammenheng, samkjøres og ballanseres mot hverandre. Tiltak som hver for seg synes fornuftige, kan svekkes ved effekten de har på andre områder. Og tiltak som i seg selv ikke gir store effekter, kan sammen med andre tiltak gi store synergieffekter.

Vi foreslår også, via trestrukturen, å føre målene og handlingsplanene ned til et langt større detaljnivå.

For forståelsen, motivasjonen og handlingenes del, er det viktig at det er lett å se hvordan delene hører inn i helheten (og at de virkelig gjør det). Dette er en kjent tankegang. Et eksempel er de mange aksjoner skolebarn gjør for å bidra til et bedre miljø. Med en god strategisk plan for bærekraft, vil de lettere finne på meningsfulle og virkningsfulle tiltak som de kan gjennomføre. Og de vil kunne få høyere motivasjon ved å se at dette virkelig er et bidrag i landets og verdens innsats for bærekraft.

2.2 Målene bør knyttes til verdier

Målene bør også være uttrykk for eller direkte være verdier. Dette fordi ethvert mål og enhver strategi er, direkte og/eller indirekte, knyttet til verdier. Vi foreslår tradisjonelle verdier som:

- Demokrati
- Frihet
- Likhet
- Medmenneskelighet

Verdier som inngår FNs Menneskerettighets erklæring og Earth Charter bør også være med. Eksempler på viktige menneskelige verdier er (her tatt fra Earth Charter): Respekt, omsorg, forståelse, innlevelse, kjærlighet, rettferdighet, skjønnhet, likestilling. Målene bør knyttes til andre mål på mer underordnet nivå i en klar, forståelig og fornuftig trestruktur.

2.3 En "Topp-ned trestuktur".

På toppen bør det være en overordnet strategi som er kort, klar, meningsfull og relevant i forhold til bærekraftig utvikling.

Men dette er ikke nok. Denne bør samtidig utfylles med mål og planer på mer og mer detaljert nivå. En del av dette må gjøres i samme hovedprosess for å få tatt tilstrekkelig hensyn til sammenhengene. Utviklingen av det overordnede og dettes underordnede bør derfor skje i en iterativ prosess.

Resultat bør være en total strategisk plan. Denne kan og bør ikke spesifisere alt, den kan også munne ut i en del forslag til hvordan kommuner, institusjoner, organisasjoner i nærings- og arbeidsliv, frivillige organisasjoner og den enkelte selv kan finne ut hva de kan og bør gjøre for å bidra til en bærekraftig utvikling.

Et godt og omfattende indikatorsystemet kan brukes til å få til dette. Se Kapittel 6.

3 Norge – et foregangsland

I følge den forrige regjeringens "Norges strategi for bærekraftig utvikling" var: *"Regjeringens syn at Norge skal bli et foregangsland i dette arbeidet"* for *"miljø og bærekraftig utvikling"*. Vi støtter dette ambisjonsnivået. Dette krever imidlertid en bredere og mer helhetlig satsning.

For at "foregangsland" skal bli noe mer enn ord, kreves det at det også gjøres sammenligninger med hva som gjøres i andre land slik at vi virkelig vet at vi ligger foran andre land. Vi foreslår derfor:

3.1 "Beste praksis" undersøkelser

Gjennomfør nasjonale og internasjonale "beste praksis" ("best practise") undersøkelser og overføringer innen de aktuelle områder for bærekraftig utvikling. Dette formidles nasjonalt via en norskspråklig hjemmeside. Og gjerne også internasjonalt via hjemmeside(r) på andre språk.

Disse beste praksiser brukes så til både til å sette mål og til å finne måter å nå målene på.

Begrunnelse

Tankegangen om "beste praksis" er i dag kjent og brukt på mange områder. Dette går ut på, innen et spesifisert område:

1. Definer/bestem hva som er kvalitetskriteriene på dette området.
2. Finn ut hvem som gjør det best på dette området
3. Klargjør hva dette "best" betyr kvalitetsmessig og/eller kvantitetsmessig.
4. Finn ut hvordan de får til dette.
5. Finn ut hvordan vi kan lære av dette og overføre dette til egen bruk.
6. Gjennomfør tiltak for å komme opp på nivå med "beste praksis" eller over.

Dette vil bidra til:

- Klarere og realistiske mål. Klarere fordi analysen vil virke klargjørende. Realistiske fordi noen faktisk har greid dette.
- Kunnskapsoppbygging om hva som kan oppnås og hvordan en gjør dette.

- Inspirasjon og motivasjon. En vet at det er mulig og at andre har fått det til.
- Framgangsmåter (og planer). Vi lærer hvordan andre gjør det.

Ved å gjøre dette kjent via en elektronisk oppslagstavle bidrar dette også til kunnskapsoppbygging og inspirasjon for enkeltmennesker og organisasjoner.

Lages også internasjonale nettsteder, gir dette også et bidrag fra Norge til utviklingen av bærekraft internasjonalt.

4 Bedre definisjoner av bærekraft

Hva er bærekraft? Hva er bærekraftig utvikling?

Vår erfaring er at mange har liten forståelse av hva som ligger i disse begrepene. Vår erfaring er også at det også blant de som er sterkt engasjert i og som har satt seg godt inn i problemkomplekset, kan være liten forståelse og enighet. Dette skyldes at det fremdeles er meget uklart hva som ligger i begrepene utover en mer generell, overordnet forståelse.

Vårt forslag er derfor:

4.1 Bedre avklaring og definisjoner

Forslaget er å få en bedre avklaring av hva som ligger i begrepene "bærekraft" og "bærekraftig utvikling."

Dette må så knyttes både til den nåværende situasjon på de områder som omfattes av begrepene, hva som er farene og hva som er en ønsket og mulig utvikling. Videre må dette spesifiserer og utdypes mer konkret til et tilstrekkelig spesifikasjonsnivå.

Dette er for så vidt i tråd med hvordan det i dag gjøres både i Norge og internasjonalt. Det vi sier, er at det er behov for å gjøre dette bedre og grundigere, spesielt hvis ambisjonen er en mer ambisiøs politikk. "Bedre og grundigere" betyr også å praktisk spesifisere til et tilstrekkelig detaljnivå.

Det er nødvendig med klare, forståelige og meningsfulle avklaringer som her antydnet, for å få bred involvering og engasjement.

Forslagene i Kapittel 3, 4 og 6 vil bidra til dette.

4.2 Utvide bærekraftsbegrepet

Vi foreslår at bærekraftsbegrepet utvides til også å inkludere den "Menneskelig bærekraft" i et samfunn. Dette er nærmere begrunnet og utdypet i Kapittel 10.

De fire hovedområdene/pilarene for et samfunns bærekraft blir da:

- Økonomisk bærekraft – Se også Kapittel 7
- Bærekraftig natur og miljø – Se også Kapittel 8
- Sosial bærekraft – Se også Kapittel 9
- Menneskelig bærekraft – Se også Kapittel 10

5 Forankre i internasjonale avtaler og konvensjoner

5.1 Forankre også internasjonalt

Vår forslag er å forankre strategien for bærekraftig utvikling også i menneskehetens felles verdidokumenter. Spesielt kan FNs Menneskerettighetserklæring og Earth Charter legges til grunn for strategien og planene for bærekraftig utvikling.

Begrunnelse:

Med en mer og mer internasjonalisert verden, er det viktig at vi at vi tar hensyn til våre nasjonale egenarter. Det er også viktig at legger til grunn felles internasjonale forståelser, tiltak og verdier. De to dokumentene nevnt over, er viktige deler av menneskehetens felles verdigrunnlag.

5.2 Aktivt bruk av Earth Charter

Vi foreslår at Earth Charter også brukes aktivt også på nasjonalt nivå.

Begrunnelse

Oslo kommune har i enstemmig bystyre sluttet seg til Earth Charter. Det har også ett enstemmig kommunesyre i Lørenskog kommune gjort.

Da Oslo kommune fikk sin bærekraftpris, var et av kriteriene for tildelingen at Oslo hadde sluttet seg til Earth Charter. Dette fordi den helhet som uttrykkes i Earth Charter oppfattes som nødvendig for virkelig bærekraftig utvikling.

Earth Charter oppfattes ofte som en videreføring og forsterkning av Agenda 21. Men på nasjonalt plan har Norge gjort lite i forbindelse med Earth Charter.

Earth Charter kan derfor være et viktig hjelpemiddel både for å få til den helhet regjeringen etterstreber og for å bli et virkelig foregangsland.

Det å arbeide ut fra felles menneskelige verdier, gir også mennesker inspirasjon og håp. Det motiverer å vite at mange andre, på mange andre steder i verden, også arbeider ut fra Earth Charter.

6 Bedre og mer omfattende indikatorer for bærekraft

Nåværende nasjonal strategi for bærekraftig utvikling la opp til å bruke et indikatorsett som skulle være et uttrykk for bærekraftig utvikling. Dette er for så vidt godt på sin måte, men det er av ”stikkprøveform”.

Vi foreslår et mer omfattende indikatorsett som virkelig gir:

- En beskrivelse av hva bærekraft er.
- Mål på hvor vi står i forhold til en bærekraftig utvikling.
- Uttrykk for hvordan vi utvikler oss.
- Hjelpemidler for bærekraftig utvikling.

6.1 Indikatorene bør være uttrykk for ønsker og mål

Indikatorene bør direkte være uttrykk for det en ønsker å oppnå med en bærekraftig utvikling. De må derfor knyttes direkte opp mot definisjonene og målene. De må kunne kvantifiseres slik at vi vet hvor vi er på veien i/til en bærekraftig utvikling.

6.2 Et omfattende indikatorsett i en topp ned trestruktur

For virkelig å få indikatorer som kan avspeile om og i hvilken grad vi har bærekraftig utvikling, må vi ha et omfattende sett av indikatorer. Ut fra det foregående, anbefaler vi derfor at det brukes et langt videre indikatorsett enn det den forrige regjeringen la opp til.

Indikatorene bør samsvare direkte med mål og tiltak i en strategi for bærekraftig utvikling. De bør direkte gi uttrykk for i hvilken grad vi har en bærekraftig utvikling på alle relevante områder.

Det er viktig at indikatorene på en god måte kan gi en indikasjon på effekten av tiltakene for bærekraftig utvikling. Det betyr blant annet effekten av alle de tiltak regjeringen nå legger opp til. Dagens indikatorer kan bare i begrenset grad, og på begrensede områder, indikere i hvilken grad vi har bærekraft eller ikke.

For å ikke miste oversikten og forståelsen, kan disse inndeles i grupper i en "Topp-ned trestuktur". Denne bør være i samsvar med målstrukturen (hierarkiet). Resultatene fra de lavere ordens indikatorene kan så subsummeres oppover. I prinsippet kan vi da ende opp med ett eller noen få tall som på overordnet nivå kan indikere i hvilken grad en har en bærekraftig utvikling.

Dette forslaget er i direkte samsvar med forslagene i Kapittel 2 og 4.

Begrunnelse:

Et slikt system vil gi økt forståelse og mening. Noen kan da gjøre en innsats på sitt eget lille område og forstå og se hvordan dette virker inn på et større område eller på den totale bærekraftige utvikling.

Tillegg 2 gir noen eksempler som illustrerer dette.

6.3 Utvikl og bruk flere indekser som indikatorer.

Vi har allerede mange indekser og statistikker på områder som er relevante også i bærekraft sammenheng.

Vi foreslår at de relevante indekser og statistikker tas i bruk som en del av datagrunnlaget for en del bærekraftsindikatorer. Mange kan også direkte brukes som bærekraftindikatorer.

Et sett med indekser vil kunne gi langt bedre indikasjoner enn det nåværende begrensede indikatorsett. For eksempel vil en naturindeks kunne gi langt bedre indikasjoner enn bestanden av hekkende fugl.

6.4 En dynamisk utvikling av indikatorene

Kunnskapene går framover. Satsningsområdene for bærekraft, og den relative viktigheten av disse, endres også. Dette må indikatorene avspeile. Utviklingen av et indikatorsett bør derfor være en dynamisk prosess.

En dynamisk utvikling av indikatorene vil være letter å få til hvis en bruker indekser som indikatorer. Da vil de fleste endringer ha form av justeringer i grunnlaget for indeksene. Utad vil en derfor i mindre grad ha inntrykk av stadig endrede indikatorer. Dette er som for andre indekser som konsumprisindeks, boligprisindeks osv.

6.5 Kartlegg også andre faktorer enn indikatorene

Uansett hvor gode indikatorer vi bruker, vil de kun gi begrenset innsikt i hvilken grad en har oppnådd bærekraft.

En vedtatt strategi for bærekraftig utvikling og et indikatorsett, om det er aldri så godt, må ikke bli en sovepute eller hindring for at vi øker forståelsen av hva bærekraft er, og for hva som fremmer bærekraft. Det må heller ikke bli et hinder for satsning på viktige områder som ikke dekkes av vedtatt strategi og indikatorsett.

Vi bør derfor også fortsette annen satsning for bærekraft og ha andre måter å kartlegge og måle denne på.

Bruken av indikatorer er i seg selv et utslag av viktigheten av monitorering av tilstanden og av utviklingen. Dette gjelder i tilsvarende grad for andre forhold som ikke måles ved hjelp av indikatorene.

6.6 Kjennetegnene (kriteriene) for indikatorer bør vurderes på nytt

Kunnskapene utvikler seg hele tiden. Vi vet at det ofte er uenigheter også i høyt kvalifiserte faglige miljøer om mange spørsmål knyttet til bærekraft. Et eksempel er uenighetene om menneskeskapt global oppvarming finner sted eller ikke.

Det er derfor nødvendig med en viss faglig ydmykhet. Strategien for bærekraftig utvikling og indikatorsettet knyttet til denne bør derfor revurderes med jevne mellomrom.

6.7 Kvantifisering av indikatorene i en tallfestet indeks

Vi foreslår at indikatorsettet kvantifiseres i en tallfestet indeks. En mulighet er som følger:

1. Det etableres et indikatorsett med trestruktur samsvarende med strukturen i strategien for bærekraftig utvikling (se over).
2. Dagens nivå gis et basis indekstall, for eksempel 100.
3. Tilsvarende gis det samme indekstallet (her 100) til alle undergrupper.
4. Disse subsummeres oppover slik at vi på alle nivåer ser utviklingen i forhold til basistallet på 100.

Dette er nærmere forklart og illustrert i Tillegg 3.

7 Om økonomisk bærekraft

Økonomisk bærekraft er en bærebjelke i ethvert samfunn.

Vi mener at med en helhetlig strategi for bærekraftig utvikling vil det også bli klarere sammenhengene mellom økonomisk bærekraft og de andre formene for bærekraft.

Vi har mange oppfatninger også om den økonomiske utviklingen. Som teknologer er vi spesielt opptatt av utviklingen og bruk av moderne teknologi. Det blir imidlertid for omfattende å gå inn på dette her.

Et punkt vil vi likevel ta opp. Vi er inne i en ny industriell og teknologisk revolusjon. En viktig del av dette er datamaskinstyrt produksjon. De to viktigste ressursene for dette er dyre produksjonsmaskiner (dvs. penger) og kunnskaper til å utvikle og bruke disse. På begge områder er Norge i utgangspunktet godt rustet. Likevel ligger vi som industrinasjon etter i denne utviklingen. Det er ikke åpenbart at Norge i framtida vil være en moderne industrinasjon. Det er tegn som tyder på at vi er i ferd med å utvikle oss vekk fra å være en industrinasjon til å bli mer en råvareprodusent. Moderne industriutvikling bør derfor være en viktig del av den økonomiske bærekraft.

Her nøyer vi oss forøvrig med å foreslå at Earth Charter også kan være en viktig del av grunnlaget for en strategi for økonomisk bærekraft.

8 Om bærekraftig natur og miljø

Her mener vi bærekraft både når det gjelder naturen og de menneskeskaptede miljøer.

Earth Charter er spesielt egnet som en viktig del av grunnlaget for en strategi for bærekraftig utvikling for naturen og det øvrige miljøet.

Forøvrig har vi følgende forslag:

8.1 Oversikter over totale miljøbelastninger

Lage oversikter over hva som de totale miljøbelastninger og bærekraftinnvirkninger av alle aktuelle produkter og aktiviteter.

Begrunnelse

Den totale miljøbelastning ved et produkt eller aktivitet er avhengig av en rekke faktorer. Disse omfatter blant annet hva som er gått med av råstoffer, hvordan disse er framstilt og bearbeidet, videre produksjonsmetoder, transport osv. Det er ofte ikke umiddelbart klart hva et produkts eller en aktivitets totale miljøbelastning er. Mange beregninger og analyser viser at tiltak som i utgangspunktet så miljømessig eller bærekraftmessig heldig ut, ikke nødvendigvis er det når alle forhold tas med i betraktning. Det er selvsagt at denne type kunnskaper er nødvendige for å få virkelig bærekraftige tiltak.

Dette forslaget er også inspirert av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling der det står: "*En hög medvetenhet om de åtgärder och prosesser som leder til hållbar utveckling måste skapas i samhället*". Også en del av våre andre forslag bidrar til dette.

8.2 Norge skal redusere sine egne utslipp til akseptabelt nivå

Vårt forslag er:

Norge skal redusere sine utslipp i følge de internasjonale krav og forslag. Norge skal ikke kjøper seg fri fra utslippsreduksjoner ved kvotekjøp i andre land. Norge skal ned eller under de utslippsnivåene per person som er bærekraftig for verdens befolkning som helhet.

Begrunnelse

Norge er et rikt land som har råd til å kjøpe seg fri fra egne reduksjoner ved kvotekjøp fra andre land. Norge er også rikt nok til å ta de belastninger det tar å etablere og leve med tilstrekkelige lave utslippstall.

Norge vil ikke være et foregangsland hvis ikke vi selv gjør det vi kan i vårt eget land.

8.3 Innkjøp av bærekraftig teknologi til høye priser

Norge kan gå ut med tilbud om å kjøpe ny teknologi som oppfyller visse strenge krav til bærekraft. Disse kravene settes så høyt at de virkelig betyr en vesentlig framgang. Norge kan da også love å betale så høyt for dette at det virkelig motiverer til forskning og utvikling.

Begrunnelse

Det er ingen tvil om at det må til teknologi og teknologisk utvikling for å løse en del av de bærekraftproblemer vi står overfor. I dag er det slik at mye av teknologien ikke er god nok eller er for dyr til at den i praksis blir brukt. Det er også ofte slik at det ikke er kommersielt interessant for private firmaer å utvikle teknologien. Eller at utviklingskostnadene (som må dekkes inn via salg) blir så høye at produktet ikke kan kjøpes av tilstrekkelig mange. Ved at Norge betaler en så høy pris at det dekker store deler av utviklingskostnadene, vil en stimulere til utvikling samtidig som det gir billigere produkter til slutt.

Dette er også en måte å støtte forskning og utvikling på. Det er også en måte å støtte norske og internasjonale bærekraftiltak. Denne modellen er brukt i en del andre sammenhenger. Den er også anbefalt som en måte å øke den teknologiske kompetanse på i et land. Det nye er at Norge gjør dette på bærekraftområdet og på et internasjonalt plan.

En virkning er at dette kan stimulere mange miljøer til å gjøre en innsats. Der er som når det er belønninger på andre områder. Mange stimuleres til innsats, selv om bare få når fram. På denne måten kan en ved innkjøp til høye priser, stimulere fram forskning og utvikling til langt større beløp enn det en betaler for.

8.4 Bærekraftig mat

Vi forslår å forsterke satsningen på bærekraftig mat. Dette inkluderer mer bruk av mat som krever mindre ressurser for å produseres og mer bruk av såkalt "kortreist" mat. Forslaget inkluderer også å støtte teknologisk utvikling som kan bidra til dette.

Begrunnelse

Det har lange vært kampanjer for å spise mer frukt, grønt, korn osv. Dette er mat som krever mindre ressurser for å framstilles enn kjøtt.

Ideen innebærer dermed at regjeringen i større grad bidrar til å styrke de initiativ og tiltak som er i gang på disse områder. Og at de selv igangsetter nye tiltak.

Teknologi spiller en viktig rolle i moderne framstilling av mat. Bedre teknologi kan bidra til å gjøre framstillingen av den bærekraftige mat billigere og dermed mer konkurransedyktig. Teknologi kan også bidra til at vi kan produsere mer mat i Norge av det som i dag importeres.

8.5 Bærekraftige boliger og andre bygninger

Vi foreslår en styrkning av satsningen på dette. I tråd med våre øvrige forslag, foreslår vi:

- Opprettelse av priser.
- Støtte til forskning og utvikling.
- Offentlige innkjøp til høy pris av løsninger som har høy kvalitet, bærekraftsmessig.

Begrunnelse

Vi viser her til de tidligere forslag av tilsvarende type.

8.6 Bærekraftig transportløsninger

Vi foreslår en styrkning av satsningen på dette området. I tråd med våre øvrige forslag, foreslår vi:

- Opprettelse av priser.
- Støtte til forskning og utvikling.
- Offentlige innkjøp til høy pris av løsninger som har høy kvalitet, bærekraftsmessig.

Begrunnelse

Vi viser her til de tidligere forslag av tilsvarende type.

8.7 Nasjonale ferieaktiviteter og mål

Forslaget er å utvikle eksisterende og nye ferietilbud og aktiviteter i Norge. Og da spesielt i Oslo området og andre tett befolkede deler av Norge. Dette kan være via støtte til eksisterende ferieaktiviteter, til utvikling av nye og ved å støtte tiltak via frivillige organisasjoner.

Begrunnelse

En relativt stor del av befolkningen drar på lange feriereiser. Mange har tatt opp at å begrense disse reisene, kan være et viktig tiltak i bærekraftsammenheng.

Selv om tiltak av restriktiv karakter kan være nødvendig på enkelte områder, mener vi at det kan være bedre å bruke positivt stimulerende tiltak. Ved å øke attraktiviteten av ferieaktiviteter i nærmiljøet, vil det motivere flere til å tilbringe ferien der. Noen eksempler illustrerer dette.

Forskjellige typer frivillige organisasjoner kan få støtte til å utvikle sine anlegg og til aktiviteter i feriene. Bueskytterlag (mange andre kan settes inn i stedet her) kan få støtte til å bygge nye anlegg. Dette vil i seg selv kunne trekke flere til aktiviteten. Så kan de også få støtte til å holde kurs og andre bueskytteraktiviteter i feriene. Slike tiltak vil være i foreningenes egen interesse og de vil da også kunne legge ned en betydelig frivillig innsats. Noe som gir stor uttelling for de investerte beløp.

En annen framgangsmåte er å støtte mer kommersiell virksomhet. Eksempler er bygging av badeland, innendørs skianlegg osv. Ved økonomisk støtte, vil mange tiltak kunne bli forretningsmessige gjennomførbare som ellers ikke ville bli det.

Det tredje er å øke åpningstidene og tilbudene i feriene til bibliotek, ungdomsklubber m.m. I dag er det ofte slik at disse kan holde stengt eller innskrenke åpningstidene i feriene. Også mange aktiviteter som drives ellers, begrenses i feriene. Også i de tilfellene der behovet kunne være like stort eller større i feriene. I mange tilfeller er dette også spørsmål om økonomi.

Ved en bred satsning på feietiltak, vil det være mange tilbud til alle i familien (som ofte har forskjellige interesser). Det vil kunne gjøre de hjemlige feriemålene mer attraktivt, totalt sett,

enn mange feriemål en i dag reiser til.

8.8 Graden av redusering av jordkvalitet

Mye jordbruksjord brukes til andre formål. Dette bør med som indikator.

Vi har også jorderosjon og annen forringelse av jordens kvalitet som jordbruksjord (selv om det ikke alltid fører til irreversibel avgang). Vi foreslår kartlegging av jordas jordbrukskvalitet, via jorderosjon og andre årsaker, også brukes som indikator.

9 Om sosial bærekraft

Vi foreslår at Earth Charter også kan være en viktig del av grunnlaget for en strategi for utvikling av sosial bærekraft.

Vi foreslår også:

9.1 Styrke verdier og relasjonskapitalen

Norge bør styrke sin relasjonskapital. Med dette mener vi tiltak som styrker forholdene mellom mennesker, holdingene til andre mennesker og verdier som solidaritet, medmenneskelighet og likeverd. Den nasjonale relasjonskapital er også avhengig av forholdet mellom grupper og organisasjoner i samfunnet.

Begrunnelse

Det er tegn som tyder på svekkelse av viktige tradisjonelle verdier som har ligget til grunn for utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Slike verdier viktige også for den bærekraftige utviklingen. Det norske samfunnet har i dag mennesker med mange forskjellige kulturelle bakgrunner. Selv om verdier som solidaritet kan stå like sterkt innad i disse kulturene, er de ikke like sterke overfor andre grupper eller det norske samfunn som helhet. Også i den norsk ættede befolkning er det tegn på svekkelse av en del av disse verdier og holdninger.

Også UNESCO, i sin visjon for tiåret, framhever viktigheten av verdier og utdanning i forbindelse med bærekraft: *"En verden der alle har mulighet for å få utbytte av utdanning og lære de verdier, atferd og livsformer, som støtter opp om en bæredyktig framtid og positiv samfunnsmessig forandring."*

Det er derfor viktig å sette i gang tiltak som styrker verdiene og spesielt forholdet mellom mennesker også på tvers av alle skillelinjer.

Det kan også være riktig å finne indikatorer for Norges interne relasjonskapital.

9.2 Utvikling av organisasjoner

Ideen er todelt:

- Støtte norske organisasjoner til å utvikle tilsvarende organisasjoner i andre land, inkludert u-land.
- Opprette en internasjonal hjemmeside som kan gi tilsvarende opplæring.

Begrunnelse

Utviklingen av bærekraft forutsetter også aktiv deltakelse av bedrifter, frivillige- og andre organisasjoner. Norge har gode tradisjoner og mye kompetanse på disse områdene. I mange land mangler denne kompetansen. Norge kan derfor i større grad bidra til utviklingen av bedrifter og andre organisasjoner i u-land og en del andre land.

10 Om menneskelig bærekraft

Det viktigste i forbindelse med bærekraft er hva det betyr for menneskene. Dette bør derfor også direkte uttrykkes i en strategi for bærekraftig utvikling. Menneskenes fysiske og mentale helse, deres kunnskaper og motivasjon, vil også være av avgjørende betydning for de øvrige områdene/pilarene i definisjonen av bærekraft.

Vi foreslår derfor en ny fjerde pilar: Individuell menneskelig bærekraft.

Vi foreslår at Earth Charter også kan være en viktig del av grunnlaget for en strategi for bærekraftig utvikling for menneskelig bærekraft.

Dette er også knyttet direkte opp mot Bruntlandkommisjonens begrunnelse og beskrivelse av bærekraftig utvikling: *"En bærekraftig utvikling skal ivareta den nåværende generasjons behov uten å ødelegge mulighetene til kommende generasjoner til å tilfredsstille sine behov."* Et eksempel på skillet sosial bærekraft og individuell menneskelig bærekraft er i hvilken psykisk helsetilstand en generasjon etterlater seg neste generasjon.

10.1 Psykisk og fysisk helsetilstand

Vi foreslår at innbyggerens fysiske og mentale helse tas med i en strategi for bærekraftig utvikling.

Som en underdel av dette kan være faktorer som antall barn som:

- mobbes
- begår selvmord
- har selvmordstanker
- har psykiske problemer
- trives eller ikke på skolen

Og tilsvarende for ungdom, voksne og eldre.

10.2 Utdannelse, kunnskaper og holdninger

Det bør under søkes hvilke kunnskaper, holdninger og vilje som er i forskjellige deler av befolkningen på områder av betydning for bærekraftig utvikling.

Begrunnelse

Det er klart at det er nødvendig med en bred og felles innsats for bærekraftig utvikling. Dette krever kunnskaper og holdninger. Kunnskaper og holdninger er også et viktig fundament for å lykkes med en bærekraftig utvikling på alle områder. Det er derfor viktig å vite hvilke kunnskaper og holdninger som er til stede og hvordan disse utvikler seg.

Et viktig resultat av satsningen på bærekraft, er i hvilken grad den fører til utvikling av kunnskaper og holdninger..

Denne type opplysninger bør inn i indikatorsettet.

Eksempler er:

- Andel personer som fullfører videregående utdanning.
- Andel av befolkningen som har forskjellige spesifiserte typer utdanning.
- Kunnskaper om forskjellige sider av bærekraft.
- Holdninger av betydning for bærekraft.

10.3 Måling av ferdigheter i lesing, skriving og regning

Det igangsettes et kontinuerlig program for å måle ferdigheter i lesing, skriving og regning.

Tilhørende indikatorer kan være:

- Andelen av barn som har tilstrekkelige ferdigheter i lesing.
- Andelen av barn som har tilstrekkelige ferdigheter i skriving.
- Andelen av barn som har tilstrekkelige ferdigheter i regning.

Og tilsvarende for andre aldersgrupper.

Begrunnelse

Undersøkelser viser at en (for mange sjokkerende) relativt høy andel av norske borgere er analfabeter eller funksjonelle analfabeter. Funksjonelle leseferdigheter er bare viktigere og viktigere for å kunne orientere seg og være med i et moderne samfunn. Med dagens innbyggings sammensetning er det også en del mennesker som ikke behersker norsk i det hele tatt, og flere som ikke behersker det godt nok til å fungere som likeverdige borgere i det norske samfunn.

Dette er også faktorer som er viktige i forbindelse med bærekraft.

11 Norges internasjonale bidrag

Skal Norge være et foregangsland innen bærekraft, betyr dette direkte at vi overfører erfaringer og kunnskaper til andre land. Vi har derfor også forslag knyttet til dette.

11.1 Internasjonale best praksis og forslag/opplæring hjemmesider

Forslaget er todelt:

- Det som er relevant, gjøres også tilgjengelig på andre språk. Se også tidligere forslag i denne rapport.
- Vi involverer utenlandsk kompetanse i vår bærekraftsutvikling.

Begrunnelse

Selv om vi har god kompetanse på dette i Norge, er det selvsagt begrensninger i kapasiteten og dermed hva vi kan få til. Ved å bruke fagmiljøer og personer i andre land, kan i praksis kapasitetsproblemene løses. Dette gjør også at vi kan bruke deler av vår store kapital til nytte bærekraftstiltak uten at det virker nasjonalt inflasjonsskapende eller at det tar for mye av

kompetanse og arbeidskapasitet som trengs også på andre områder.

Et slikt tiltak kan også brukes til å bygge opp kompetanse på området i andre land som også trenger denne form for kompetanse. Dette kan også øke den allmenne forståelse på området i disse land. Vi kan også forestille oss at det vil være lettere for en del regjeringer og andre beslutningstakere å ta i bruk kunnskap og kompetanse fra eget land framfor fra andre. Norge har på denne måten mulighet til å gjøre nesten hvilket som helst land til et foregangsland (kunnskaps- og kompetansemessig) på et eller flere områder innen bærekraft.

11.2 Et internasjonalt demokratisenter på internett

Vi foreslår at Norge oppretter et internasjonalt demokratisenter på internett. Dette skal bidra til opplysning om og opplæring i demokrati på alle områder og sammenhenger. Internettetsiden kan inneholde:

- Alle verdens demokratiske konstitusjoner og systemer.
- Drøftinger av deres grunnlag, sterke og svake sider.
- Forklaring av og opplæring i demokratiske prosesser i alle sammenhenger (internasjonalt plan, nasjonalt, kommunalt, i arbeidslivet, i foreninger, osv.)
- Litteratur om demokrati: Teori. Praksis. Forskningsresultater.
- Diskusjoner om demokrati.

Norge kan finansiere og drive dette. Det er også viktig å knytte til seg, på forskjellig vis, personer, miljøer og organisasjoner rundt om i verden.

Begrunnelse

Demokrati er viktig i mange sammenhenger. Mange av de problemer verden og enkelte regioner og land står overfor, kan løses bedre (eller løses i det hele tatt) med utvikling av demokrati. Det kjempes for demokratiet i mange land. Mange som har oppnådd en form for demokrati, sliter med å få dette til å fungere. Også verdens tradisjonelt demokratiske land, kan trenge videre utvikling av sine demokratier. Kunnskapene om demokrati, de demokratiske prosesser og forutsetningene for disse, er svak i mange land også etter at demokratiet er innført. Det er også en stor fordel at kunnskapene om demokrati utvikles i et land før det går over til et demokratisk styresett.

Dette forslaget er også inspirert av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling der det står: *"Ett hållbart samhälle måste grundas på demokrati, öppenhet och delaktighet i lokalt, regionalt och nationellt samarbete."*

11.3 Kunnskapssentre for bærekraftig teknologi rundt om i verden

Ideen er å etablere og finansiere kunnskapssentre for bærekraftig teknologi rundt om i verden. Dette inkluderer forsknings- og utviklingssentre. Knyttet dette til eksisterende universiteter og høyskoler, kommer en langt med å finansiere stillinger ved disse. For eksempel:

- 5 sentre med hver 10 personer i Kina.
- 3 sentre med hver 10 personer i India
- Et antall sentre en del andre asiatiske land, i Afrika og i Sør-Amerika.
- Disse knyttes opp mot norske fagmiljøer.

Begrunnelse

Støtte til forskning er et av virkemidlene for bærekraftig utvikling. Norge som er et ressurssterkt land, både kunnskapsmessig og økonomisk, må ta sin del av ansvaret for forskning og utvikling.

Det er begrenset hva vi har kapasitet til i Norge. Og det er begrenset hva vi kan bruke av midler uten at det går utover andre oppgaver eller er inflasjonsdrivende. Vi har imidlertid store økonomiske ressurser som kan brukes til forskning og utvikling på denne måte.

For eksempel: Kina har et stort behov for bærekraftig teknologi. Hvis Norge bidrar til å utvikle slike kompetansesentre i Kina, vil det øke den kinesiske kompetansen på området. Sentrene vil også gi ringvirkninger ellers i det kinesiske samfunnet. En stor og god satsning på denne måten, kan gjøre Kina til et kunnskapsmessig foregangsland på bærekraftig teknologi. Det øker også muligheten for at kinesiske myndigheter blir mer villige til å ta denne teknologien i bruk. Og at de får større muligheter til dette.

Tilsvarende for andre land og geografiske områder.

12 Engasjere alle

Det er viktig å engasjere alle for å få til optimal bærekraftig utvikling. Dette er et kjernepunkt i våre forslag. En del ligger i våre øvrige forslag.

Vi oppsummerer:

- Klare, forståelige og meningsfulle definisjoner.
- Gode og relevante informasjoner og opplysninger knyttet til dette.
- Forklaringer og begrunnelser av sammenhenger.
- Bruke gode indikatorsett.
- Vise scenarier: Hva skjer hvis vi gjør eller ikke gjør det eller det.
- Involvere folk i mange og gode prosesser. Både for å komme med forslag og for å delta. Det å delta, øker forståelsen.
- Et forslag som alltid er godt for å kommunisere: Først må formidlerne selv forstå (jf. over).

12.1 Medvirkende prosesser

Vi tror det er meget viktig med medvirkende prosesser i de videre prosesser for bærekraft. Det er flere grunner til dette:

- Det er særdeles mye kompetanse i folket på dette området. Det er også mange som har høy motivasjon og engasjement. Deltagelse vil derfor øke kvaliteten på resultatet.
- Deltagelse vil også øke engasjementet, motivasjonen og kunnskapen hos de som deltar
- Dette vil også forplante seg til andre rundt disse. Medvirkende prosesser vil derfor også bidra til bedre kommunikasjon av behovet for en bærekraftig utvikling?

Vi foreslår:

- Etabler løpende internettdebatter.
- Etabler hjemmesider som foreslått tidligere, for bærekraftig arbeid allerede nå. Dette vil også gi erfaringer og kunnskaper som er nyttige for å stake opp en realistisk videre kurs. Og det vil bidra til opplysning, engasjement og innsats.
- Arrangere idédugnader.
- Arrangere runder med diskusjoner også i mer vanlige former.

12.2 Engasjere organisasjoner og enkeltpersoner

Kommuner, institusjoner, organisasjoner i nærings- og arbeidsliv, frivillige organisasjoner og den enkelte kan og må bidra til en bærekraftig utvikling?

Vi foreslår:

- Det opprettes en (eller flere) hjemmesider som har til formål å bidra til at kommuner, institusjoner, organisasjoner i nærings- og arbeidsliv, frivillige organisasjoner og den enkelte selv kan finne ut hva de kan gjøre for å bidra til en bærekraftig utvikling.
- Denne inneholder konkrete forslag til hva som kan som kan gjøres.
- Den inneholder også forslag til hvordan en selv kan gå fram for å finne ut hva en kan gjøre.
- Hjemmesiden bør gi mulighet til at alle kan legge inn sine forslag og erfaringer slik at en kan lære av hverandre.
- Hjemmesiden må også inneholde tilstrekkelig med opplysende og forklarende stoff.
- Det er også viktig å bring suksesshistorier.
- Oversikter over og forklaringer av indikatorene.
- Oversikter over hvordan vi utvikler oss i forhold til indikatorene.

Den forrige regjering sa om dette: *"De frivillige organisasjonene spiller en viktig rolle i det norske demokratiet. Organisasjonene har en viktig rolle i det å øke kunnskapen om miljø- og utviklingsspørsmål, og har en pådriverrolle i å sette disse spørsmålene på samfunnets dagsorden. Regjeringen ... ser dem som en viktig alliansepartner i arbeidet med bærekraftig utvikling."*

Flere av våre tidligere forslag vil kunne bidra til dette.

12.3 Støtte til bærekraftarbeid i frivillige organisasjoner

Etablering av forskjellige støtteordninger for bærekraftarbeid i regi av frivillige organisasjoner. Dette kan inkludere, prosjektstøtte (inkludert spesifikk støtte til dugnadsprosjekter), priser, stipender m.m. Støtten skal gis ut fra kriterier basert på regjeringens strategi for bærekraftig utvikling.

Begrunnelse

Bruk av frivillige organisasjoner kan gi svært mye igjen for pengene. I tillegg vil det at det eksisterer støtteordninger, motivere dem til å sette seg bedre inn i temaet. Et eksempel (tilsvarende er gjort med godt resultat i mindre målestokk) er å gi dugnadsstøtte til frivillige lag og foreninger knyttet til innsats for bærekraft. Mange av disse er i konstant behov for penger. De har også en tradisjon med å gjøre dugnadsarbeid for å skaffe penger til organisasjonen. Slike dugnadstiltak har flere effekter. For det første får en utrettet mye for lite penger. For det andre gir det økte kunnskaper om området dugnaden er knyttet til. For det tredje gir det ekstra entusiasme å gjøre noe sammen med andre. Noe som også kan smitte over på saken de arbeider for. Til slutt, det er en god måte å støtte frivillige organisasjoner og deres formål på.

Viktigheten av utdanning i forbindelse med bærekraft er kommentert tidligere. En god utdanning innen bærekraft inkluderer også å lære via praktisering. Dette og en del av de øvrige forslag i vårt notat legger opp til læring også via praksis.

12.4 Hjemmesider med opplysninger, forslag og opplæring

I tråd med det foregående:

Lage en eller flere hjemmesider som inneholder forslag med lister til hva som kan gjøres og hvordan.

Denne kan gjerne være inndelt etter områder en kan gjøre en innsats på og etter hvem som kan gjøre noe. (barn, ungdom, barnehager, skoler, bedrifter, kommuner, idrettslag osv. osv.).

Det bør også opplyses effekten av de forskjellige handlinger og tiltak. Dette kan bli meget effektivt med et hensiktsmessig indikatorsett.

Begrunnelse

Mange, både som enkeltpersoner og i organisasjoner, er i dag villige til å gjøre en større innsats for bærekraftig utvikling enn det de i dag gjør. Men de har begrensede kunnskaper og muligheter til å gjøre en innsats. Effekten av en slik hjemmeside(r) kan være:

- Større kunnskaper og mer forståelse om hva bærekraftig utvikling faktisk er.
- Større kunnskaper om hva som kan gjøres og hvordan.
- Mer inspirasjon til å gjøre noe.
- Sterkere følelse av at det faktisk nytter. En vet at det en selv gjør er til nytte. Det er også oppmuntrende at andre er i ferd må å gjøre sine deler av listene på hjemmesiden.
- Det blir gjort langt mer for bærekraft.

I dag, og i enda større grad framover, skjer opplæring og undervisning via internett. I skoleoppgaver henter ofte elevene sine opplysninger fra internett. Internett er derfor viktig både for opplæring og undervisning i og utenfor det tradisjonelle skolesystemet.

Viktigheten av utdanning for bærekraftig utvikling ble allerede slått fast i Agenda 21 erklæringen fra Rio i 1992: *"Utdanning er avgjørende for å fremme en bærekraftig utvikling og forbedre menneskers evne til å løse miljø- og utviklingsproblemer."* Også i FN-konferansen i Sør-Afrika i 2002 ble det slått fast at utdanning er et av de viktigste redskaper i arbeidet for en bærekraftig verden. FN vedtok også etterpå å gjøre 2005-2014 til et tiår for utdanning og bærekraftig utvikling.

Dette og en del av de øvrige av våre forslag, er derfor også forslag om å gjøre Norge til en langt mer aktiv og større internasjonal bidragsyter på kunnskapsområdet.

12.5 Gjøre internasjonale konvensjoner og protokoller bedre kjent

Mange av tiltakene for bærekraft med indikatorene og politikkområdene er omfattet av internasjonale konvensjoner eller protokoller. Men de fleste mennesker vet ikke dette. Langt mindre kjenner de innholdet i disse konvensjoner eller protokoller.

Vi forslår derfor at disse gjøres bedre kjent, gjerne via internett.

Begrunnelse

- Disse gir en god begrunnelse for Norges egne tiltak.
- Det viser også hvilke forpliktelser vi har tatt på oss.
- Det gir motivasjon og inspirasjon at vi på disse områdene er med i en felles internasjonal innsats til beste for oss alle (i hele verden).
- Det gir også mål og retningslinjer for innsatsen.

- Det kan gi en oppdragende effekt å se hva menneskene faktisk kan bli enige om også internasjonalt. Internasjonale konvensjoner og protokoller kan ofte også være uttrykk for, eller avledet av, gode fellesmenneskelige verdier.

12.6 Bærekraftpriser

Norge kan sette opp priser på forskjellige områder innen bærekraft. Forskningspriser, litteraturpriser, teknologipriser, prosjektpriser osv.

Begrunnelse

Priser kan være en inspirasjon til innsats. De kan også være en effektiv måte å spre interesse og kunnskap om de områdene prisene gis på. Og de kan styrke den faglige og sosiale anseelsen til de som får prisene. Noe som igjen kan forsterke virkningen av deres innsats.

Tillegg 1 The Earth Charter

Earth Charter

”Earth Charter er et dokument som sammen med FNs menneskerettighets erklæring danner menneskehetens felles verdigrunnlag. Følgende sitat er fra starten av Earth Charter.

”Vi er nå inne i en kritisk fase i verdenshistorien, hvor menneskeheten må velge sin framtid. Kloden blir mer og mer sårbar og landene mer avhengige av hverandre. Dette skaper både frykt og håp for framtiden.

For å komme videre må vi erkjenne at menneskeheten er en stor familie på tross av forskjellige kulturer og livsstiler – og en verden med et felles mål. Vi må stå sammen for å skape et bærekraftig verdenssamfunn, bygd på respekt for naturen, globale menneskerettigheter, økonomisk rettferdighet og fred. For å nå disse målene er det absolutt nødvendig at vi, menneskene på jorden, tar ansvar for hverandre, for verdenssamfunnet og kommende generasjoner. ”

Hele Earth Charter kan leses på nettstedene:

- www.earthcharter.no
- www.earthcharter.org

Earth Charter går sin seiersgang verden over og stadig flere organisasjoner og enkeltmennesker slutter seg til.

Foreningen Earth Charter Norge har som formål å spre kunnskaper om Earth Charter i Norge. Vi vil også bidra til at Earth Charter blir tatt i bruk på alle områder i det norske samfunn. Alle, enkeltpersoner og organisasjoner, kan bli medlem av Earth Charter Norge.

Fra økologi til helhetlig verdigrunnlag

Ved FN-konferansen i Stockholm i 1972 ble oppmerksomheten for første gang rettet mot verdens økologiske framtid. I 1987 ble Brundtland-kommisjonen nedsatt og kom seinere med en rapport om verdens bærekraftig utvikling. I 1992 møttes mange av verdens ledere i Rio de Janeiro. Målet var å utarbeide og vedta et Earth Charter. Men regjeringene kunne ikke bli enige om den endelige teksten. I stedet antok de en tekst som ble kalt ”Rio Declaration on Environment and Development”.

Rett etter Rio 92 besluttet Earth Council i Costa Rica (ledet av Maurice Strong som også ledet Rio-konferansen) og Green Cross International (ledet av Michael Gorbatsjov) sammen med den nederlandske regjeringen å fortsette utviklingen av Earth Charter.

I mai 1995 ble det holdt et møte i Haag der det ble besluttet å starte en bred høringsprosess for å utvikle EC. Målet var å få fram et verdidokument som skulle kunne aksepteres på verdensbasis.

I løpet av de neste to årene ble det holdt konferanser. Det kom inn mange innspill fra NGOer (Non Government Organisations).

I begynnelsen av 1997 ble det dannet en Earth Charter kommisjon. Den skulle overvåke høringsprosessen og den videre tekstskrivingen. I løpet av Rio +5 konferansen i mars 1997 la

denne kommisjonen fram sitt ”Benchmark Draft” av EC. Dette utkastet til EC ble brukt i det videre arbeid med å utvikle EC.

Nasjonale EC komiteer ble etablert rundt om i verden. I 1999 ble den norske EC komiteen dannet.

Dette førte til en omfattende internasjonal prosess der organisasjoner og enkeltmennesker deltok. Ingen vet hvor mange som deltok i utviklingen av EC. Men det er anslått av flere hundre tusen mennesker deltok i utviklingen av EC. Det kalles derfor også ofte for Folkets Earth Charter.

En del av en lang prosess

Earth Charter dokumentet er et av en rekke viktige dokumenter i menneskehetens historie: Magnacarta, Den amerikanske uavhengighetserklæringen, Den franske erklæring om menneskets rettigheter og FNs menneskerettighetserklæring. Disse hadde påvirket menneskets forestilling og endret livet for mennesker over hele verden. De er ventet at Earth Charter også vil påvirke livet til verdens mennesker og at det ville danne en viktig del av et felles etisk grunnlag for det nye årtusen.

Dokumentet Earth Charter er en følge av en mer omfattende internasjonal utvikling. Prosessen fram mot Earth Charter inneholder følgende milepæler:

- 1945 FN etablert
- 1972 Stockholmskonferansen for Human Environment
- 1982 World Charter for Nature
- 1987 World Commission on Environment (Brundtland Commission)
- 1992 Rio Declaration on Environment and development
- Earth Charter ble satt på dagsordenen – men det ble ingen enighet
- 1995 60 eksperter samles i Hague Earth Charter Workshop
- 1996 Earth Council starter Earth Charter prosessen
- 1997 Earth Charter Commission dannes og møtes første gang på Rio +5 møtet. Et foreløpig utkast til earth Charter ble presentert for FNs generalforsamling 23. juni 1997.
- 1999 Nytt utkast til Earth Charter er ferdig. Earth Charter prosessen fortsetter.
- 2000 Det endelige Earth Charter presenteres i Haag 29. juni 2002.

Tillegg 2 Eksempler på greinstruktur for indikatorer

Vi foreslår at både strategien for bærekraftig utvikling og det tilhørende indikatorsettet, settes opp i en trestruktur. Noen eksempler illustrerer dette.

Eksempel 1:

Et overordnet mål kan være å ha bærekraftige forbruksmønstre.

Dette må så spesifiseres til i prinsippet det meste (eller alt) som kan være av betydning.

Et konkret eksempel (av mange som bør med i indikatorlisten) er forbruk og/eller gjenvinning av papir.

En del av dette er gjenvinning av melkekartonger.

Dette kan så kvantifiseres i andelen melkekartonger som gjenvinnes eller leveres til gjenvinning.

Et slikt system med indikatorer vil gi forslag til hva som kan gjøres. Det vil også virke motiverende. Da kan for eksempel skoleelever i forskjellige skolekretser, kommuner eller fylker konkurrere i bærekraft.

Eksempel 2:

Et annet overordnet mål kan være lavt (eller i det minste, kontrollert) bruk av ikke-fornybare ressurser.

Et underpunkt på dette kan være forbruk av metall.

Et underpunkt på dette igjen kan være forbruk av aluminium.

Et underpunkt på dette igjen kan være forbruk av brusbokser i aluminium.

Eksemplet er videre som eksempel 1.

Eksempel 3:

Mange faktorer kan være et direkte uttrykk for bærekraft eller en viktig faktor for utvikling og opprettholdelse av bærekraft.

Eksempler er:

- Form og grad av demokrati
- Sosial og økonomisk rettferdighet
- Rådende verdier i samfunnet
- Fysisk, psykisk og åndelig velvære
- Tilgang til og kvalitet på helsevesenet
- Etc. etc.

Slike bør også tas med i et godt indikatorsett.

Tillegg 3 Subsummering av indikatorer

Vi bruker eksemplet fra Tillegg 2 om ikke-fornybare ressurser.

På laveste nivå har vi da:

Nivå 1 (Det praktiske grunnivået)

Forbruk av brusbokser av aluminium. Tallet i dag er utgangspunktet og indekstallet settes til 100.

Forbruk av aluminiumsbokser for sardiner er på tilsvarende nivå og får sitt indekstall 100.

Slik spesifiseres alle bruk av aluminium.

Nivå 2

Nivå 2 for dette er da forbruk av aluminium.

Indekstallet blir her et veid indekstall for alle indekstallene på nivå 1.

Nivå 3

Nivå 3 blir da forbruk av metall.

Indekstallet blir her et veid indekstall for alle indekstallene på nivå 2.

Nivå 4

Nivå 4 blir da forbruk av ikke-fornybare ressurser.

Indekstallet blir her et veid indekstall for alle indekstallene på nivå 3.

Nivå 5

Et overordnet mål i den bærekraftige strategien kan være lavt (eller i det minste, kontrollert) bruk av ikke-fornybare ressurser.

Indekstallet blir her et veid indekstall for alle indekstallene på nivå 4.

Og slik fortsetter vi.